

ĐÀN TÂM

DẤU CHÂN KHÔNG
và
NHẬT KÝ TRONG TÌNH
Thơ

Nhà xuất bản Lao Động, 2013

- Đan Tâm tên thật là Nguyễn Tùng
- Quê làng Bảo An (Điện Bàn, Quảng Nam)
- Đã học xã hội học, dân tộc học và triết học ở Đại học La Sorbonne (Paris)
- Chuyên nghiên cứu văn hoá Việt, NT từng dạy ở Đại học Paris-Diderot và đã làm việc hơn 30 năm ở Trung tâm Quốc gia Nghiên cứu Khoa học (CNRS, Pháp)
- Dưới nhiều bút hiệu khác nhau (Cao Phi, Nguyễn Thanh, Trần Hùng Tâm, Phương Thi, Tung Sơn, Nguyễn Trọng Nghĩa, Nguyễn Bảo An...), NT đã viết cho nhiều tờ báo ở Pháp (Gió Nội, Đoàn Kết, Tập san Khoa học Xã hội, Diễn Đàn và Thời Đại) cũng như ở trong nước (Thời báo Kinh tế Sài Gòn, Sài Gòn Tiếp Thị, Xưa&Nay, Nhịp Cầu Đầu Tư, Thanh Niên, Tuổi Trẻ...)

I

DẤU CHÂN KHÔNG

Sáng tác hay dịch, những bài thơ trong *Dấu chân không* đều đã đăng trong báo Gió Nội (Paris) vào khoảng nửa sau thập niên 1960. Chúng là dấu vết mờ nhạt của một quãng đời « đầy tiếng ồn và cuồn cuộn ». Và cũng đầy xúc động, đam mê, ước mơ, băn khoăn, có lẽ chẳng bao giờ tìm lại được. Tập thơ này đã được Chân mây cuối trời (Paris) xuất bản năm 1984. Trong lần tái bản này, tác giả có thêm ba bài thơ bỏ sót và có sửa vài câu chữ còn quá vụng về.

Đan Tâm

Mùa đông

*con chim con
khát khao
ánh sáng mặt trời mùa xuân
đã chết*

mùa đông dài vô cùng

Paris đông 1963

Buổi sáng Đường thi

*Tĩnh giác nghe suối chảy
Nhìn ra tuyết khắp nơi
Nắng pha hồng đỉnh núi
Đường quanh co không người*

*Tuyết bay đầy lưng vắng
Quạ kêu buồn trên non
Trời xanh đùn mây trắng
Nhớ quê hương bốn chôn*

Untermunstertal 28.12.1965

Trở lại

*trong căn buồng tối
cụ già hấp hối
sờ soạn bất chuồn chuồn
như khi còn thơ ấu*

Paris 1965

Máu và trăng

*vùng trăng rằm
soi mình trong vũng máu
em bé vừa chết tối nay*

Paris thu 1966

Dấu vết

*con chuồn chuồn thơ ấu
bay mất
trong cơn mơ đêm qua
để lại giọt nước mắt
đọng khô trên má*

Paris thu 1966

Trò chơi trẻ con

*bắt con kiến nhỏ
bỏ trên chiếc lá khô
thả trôi trên mặt hồ*

và thần thờ đứng ngó

Paris thu 1966

Nhớ đến

*vùng trăng đã sáng
suốt đêm hôm qua
khung trời đã xanh
suốt đêm hôm qua*

*và tôi đã nhớ đến em
suốt đêm hôm qua*

Paris 67

Nước mắt

*em bé mồ côi
bắt bướm
đọc theo hàng rào kẽm gai
nức nở khóc*

bướm bướm bay hoài bên kia

Nông dân hỏi vợ

*chuồn chuồn muốn đậu
bờ lá mía mung¹
cô chưa có chốn
nói nhỏ tôi mừng*

Cảnh hoa trong vườn Palais de Chaillot (Paris)

*cảnh hoa vàng đêm nào
bừng nở trong chiêm bao
buổi sáng vừa thức giấc
còn thoảng hương ra vào*

¹ *Chuồn chuồn đậu ngọn mía mung,
Em đã có chốn, anh đừng vắng lai* (Ca dao)

**Người đi săn trên đầu núi
Hồng Lĩnh**

Kính tặng Tố Như

Y quan đạt giả chí thanh vân
Ngô diệc lạc ngô mi lộc quần.
Giải thích nhàn tình an tại hoạch
Bính trừ dị loại bất phương nhân.
Xạ miên thiên thảo hương do thấp
Khuyến độ trùng sơn phệ bất văn.
(Liệp - Nguyễn Du)

*Người bay trên đầu núi,
Thấp thoáng giữa mù sương,
Hái một cành hoa dại,
Còn ướt đầm sương mai,
Cài sâu vào búi tóc.
Chợt nhớ đến đàn nai,
Khi thoáng nghe tiếng chó.
Người chạy nhanh như gió,
Xuống tận dưới lũng sâu.
Gió mai thổi qua đầu,
Người rừng mình nhẹ nhẹ.*

Bỗng người dừng, se sẽ,
Rút một mũi tên dài
(Người vừa thấy bóng nai !)
Tên bay như lụa xé.
Nai gục ngã bên khe.
Người chạy lại vội quỳ,
Cúi nhìn dòng máu chảy.
Người nhẹ nâng đầu nai,
Nhìn sâu vào đôi mắt
Mơ man trên mình nai
(Êm như da con gái).
Và người bỗng thở dài
Nghe mắt mình rướm lệ.
Người cúi xuống dòng khe,
Nhìn mái đầu bạc trắng
Trôi trên bầu trời xanh.
Người gục đầu nước nở

Cành hoa rời búi tóc
Theo dòng suối trôi nhanh

Paris 12.11.1966

Ảo ảnh

*chú bé cắm đầu trong miệng giếng
nhìn ảnh mình xa xôi
im trôi
trên những vè mây trắng*

*chiếc lá khô vô tình cắt vòng tròn đáy giếng
ảnh vỡ tan*

chú bé chột bàng hoàng

Ở lại

*con tàu ra đi
mang theo nhiều kỷ niệm
và hy vọng*

trời mưa như khóc

*người con gái cúi đầu
nhìn nước chảy bên hè
hát thầm bài ca cũ*

và đôi mắt đỏ hoe

Mùa đông xứ Quảng

*trên mùa phượng cũ còn ghi
bóng hình em với làn mi nảo nùng
những ngày bão biển mưa rừng
quê hương lứt lọi anh ngừng sang thăm*

*nhìn bong bóng nước bên thềm
còn nghe vọng tiếng cười em đông nào*

Tiên tri

*rồi đôi mắt to đen này
sẽ đỏ và sưng
vì những lần khóc thâu đêm*

*hạnh phúc êm đềm
sẽ tàn
như những cụm lan*

Thư viết trên núi

*Gửi về em một đôi dòng
Thơ ngây từ buổi tấm lòng trao em
Thưa rằng những đoá sao đêm
Long lanh đọng dưới đôi rèm mi đen
Là bao nhiêu giọt ưu phiền
Mọc lên từ giấc xuân miên năm nào
Bây giờ trên đỉnh non cao
Hong xưa nở ảm ngọt ngào môi anh.*

Lá và hoa

*Hát nhỏ nhỏ anh nghe bài hát cũ
Những ưu phiền còn ngún cháy trong anh
Lòng thơ dại xưa kia giờ vẫn đủ
Anh nhìn sâu trong mắt đen xanh*

*Năm và tháng bay đi buồn ở lại
Lá và hoa anh hái tặng đêm nào
đã tàn tạ như tình yêu ngây dại
vẫn tươi hoài trong nỗi nhớ xanh xao*

Màu trời

*Mai sau về giữa phố này
Mùa xuân còn có mưa bay theo người
Tôi còn ngửa mặt mỉm cười
Nhìn mây bay, nhớ màu trời hôm nay*

Bỗng dưng

*tôi đi ngửa mặt nhìn trời
mưa bay ướt mắt
nhớ người năm xưa*

Vĩnh viễn

*tôi vẫn còn mãi mãi hát ca
những bài ca dao bờ nôi tuổi nhỏ
lòng vẫn nhớ những chiều nhiều mây đỏ
bay đầy trời về chết tận phương xa*

Vĩnh biệt

khuya nay tôi nói một đôi lời
về một chuyện tình cờ
xảy ra từ bao năm rồi
về những buổi sáng thức dậy
thấy nhớ xót xa một nét cười
về những tối lang thang
thấy thiếu vô cùng một dáng người

khuya nay tôi lắng nghe một đôi lời
một đôi lời dịu dàng thiết tha
nhưng sao xa xôi !

khuya nay gió lạnh vô cùng
tôi nghe đôi chân tôi run
khuya nay tôi đi cùng người
một quãng đường
đi cùng người lần cuối
trời xanh đen, không mây
và không trăng
khi người quay chân bước nhanh
vào bóng tối
tôi đứng lại bên đường
nghe lòng đang gọi
tôi vĩnh biệt người
tôi vĩnh biệt tôi

Chấp nhận

*gã đàn ông thơ thẩn
suốt buổi chiều
bên bờ sông chảy xiết
bầu trời thì xanh biếc
hàng cây rụng lá trên đường
gã đàn ông ngồi bệt
bên bờ cỏ
gục đầu
bưng mặt*

*và cuộc đời vẫn lọt
qua những kẽ tay gầy*

Gần gũi

sáng nay
đi ngang qua vườn Lục sâm bua
vui vô cùng
có gì màu nhiệm
trời dậy trong không gian xanh
mùa xuân về những mầm non mới nhú

tôi huyết sáo nhỏ nhỏ

giấc ngủ hôm qua chập chờn hình bóng em
nhảy nhót như chim
trong vườn đầy hoa vàng
tôi sung sướng vì em vẫn còn sống
và hồn nhiên như xưa
(nỗi sung sướng của tên sát nhân
thấy người thù thân yêu sống lại)

kể từ hôm giã từ
tôi không còn xót xa
giết em

từng giờ

từng phút

(người con gái thần thoại
đẹp và dịu dàng vô cùng sau mỗi lần hồi
sinh)

giã từ : cho em quyền sống tự do
và huy hoàng trong tôi

Qua núi nhớ Lý Bạch

*Núi đá dựng như vách
Đường bò quanh lên mây
Dừng xe nhớ Lý Bạch
Bỗng thoáng buồn tơ bay*

« Vịnh » Từ Hải và Thúy Kiều

*Thuyền duyên khôn giữ nổi anh hùng ?
- Dứt áo ra đi kéo phụ lòng...
- Ở lại em nguyên...không chạy bầy.
- Ra đi anh quyết ...chẳng chơi chùng.
Mười vạn tinh binh ngày trở lại
- Nhớ chẳng lời nói lúc tao hùng ?
Tiếng sét ngang tai em nữ phụ !
- Âm cung anh sẽ lạnh vô cùng !*

Paris 1966

Trong vườn Lục sâm bua

*sáng sớm
tuyết bay
những pho tượng
tóc, áo trắng tinh
rùng mình trong vườn Lục sâm bua*

*người đi qua
không nhìn
bước vội*

*người xưa
còn lạnh
muôn đời*

*không một con chim sẻ
đến đậu trên vai*

*có gió vi vu
không ngớt thở dài*

Paris 1966

Hy vọng

*trong những vũng bom đào
đàn cá lội tung tăng*

*trên hàng tre bom đốt
bầy chim hót rộn ràng*

*trên những đồng gạch vụn
nở những khóm hoa vàng*

*và hy vọng đang mọc
bên dưới những hầm sâu
trong tiếng trẻ em đọc*

Paris 7.1969

Đơn sơ

*người nông dân
chết đuối
giữa bầu trời
xanh thẳm*

sống dậy

*con chuồn chuồn kim
thấp thoáng bay*

Les Brousses 8.1969

Ngày trở lại

*ngày trở lại có nắng len trên mạ
có mây bay về đẫm giữa xanh trời
anh sẽ đặt những bước chân rưng lá
vì thưa em vạn vật sắp lên lời*

*chân lành lạnh nghe bờ nương ướt cỏ
tay vân vê gié lúa mới vàng sao
bay lãng đãng đôi chuồn chuồn nhớ gió
mãi nhìn quanh không thấy bóng cào cào*

*anh dừng lại ở bên dòng suối chảy
ngó hình ai khoé mắt như long lanh
bồng tan vỡ sau lần con nhái nhảy
còn chi em những kỷ niệm hiền lành*

*ngày trở lại giữa quê hương đồ nát
(những rào tre rụi cháy gió thổi bay)
nghe hy vọng reo vang trong tiếng hát
thưa bà con, tôi xin góp đôi tay*

Paris 1967-69

Đêm trăng đi dạo trên núi lạc vào trong sương

I

*Tuyết gửi trăng vào tận lũng sâu
Qua đôn kêu lạnh, vút ngang đầu
Không gian mơ ngủ trong màu trắng
Heo hắt xa nghe tiếng gió sầu*

II

*Sương núi ùn nhanh lên đỉnh cao
Chơi vơi rùng rú như chiêm bao
Lãng đãng đá cây trôi bốn phía
Không biết vùng trăng lạc hướng nào*

Untermunstertal 1966

Paris 1970

Gió trắng

*đêm thu
gió vô tình
hôn nhẹ mặt hồ*

mảnh trăng vàng bóng vờ

và gió sẽ ăn năn

Paris 1970

Bình thường

*những chiếc B52
vẫn bay
mỗi ngày
trên mây*

*những người phi công Mỹ
(miệng nhai chewing-gum
và quân phục thẳng nếp)
vẫn lặp đi lặp lại
mỗi ngày
những động tác như máy
gieo trên nền trời Việt Nam
xanh thắm*

*những chuỗi hạt lấp lánh
mọc thành
những nắm lửa khổng lồ
trên núi, rừng, làng quê, thành phố*

trời vẫn xanh
như chúng ta
(xa quê hương)
vẫn sống an lành

người phát ngôn của Ngũ giác đài
vẫn mỗi ngày
loan tin chiến thắng
với con số chính xác những mục tiêu
quân sự bị phá hủy ở Việt Nam
trong đó có bao nhiêu đình chùa ?
bao nhiêu nhà thương, trường học ?
bao nhiêu mạng sống trẻ con ?

một triệu tấn bom
hai triệu tấn bom
ba triệu tấn bom
... sáu triệu tấn bom...

những con số thôï sao ?

tôi còn gặp những người đồng bào
(đôi khi rất đối thân yêu)
vẫn thản nhiên mỗi ngày đọc báo
chưa từng nghe bom giặc nổ trong tim

Paris 6.1972

Vài ước vọng

*cho ngày mai quê hương
tự do, độc lập, thanh bình*

*cho ruộng vườn
không thuốc khai quang
hoa nở rộ
và trái cây chín ngọt*

*cho những ngọn cau
đuổi nhau
lên mây cao vút*

*cho làng ta ngập lụt
giọng em hò
những chàng trai tơ chồng cuốc đứng nghe
hồn ngân nga như bỏ bay mô mắt
chú, bác, cô, dì nháy nhau cười ngất
(biểu làm sao không đỏ mặt ngượng ngùng)
cho đêm thanh không vỡ vì tiếng súng
bầy trẻ thơ say giấc ngủ bình yên*

*và cho anh lại được có quyền
để chuồn chuồn bay
và châu chấu nhảy lung tung
trong những vằn thơ
cà gặt vô cùng*

*cho những chiều chăn trâu trên đồi vắng
được cùng em
thờ thần đứng chặn mây*

Paris 1972

Câu đố của một thầy giáo già

« này các con ơi,
quê hương ta ít thành quách lâu đài
có công trình gì đáng sánh cùng thế giới ?
công trình gì rất xưa mà rất mới ?
công trình gì lớn mãi với thời gian
công trình gì gắn bó thiết thân
cùng dân tộc qua trường kỳ lịch sử
từng âm vang tiếng trống đồng Ngọc Lũ
trong đêm nồng nhiệt đời hoang sơ ?
thầy chắc là chưa chứng kiến
Lạc Long Quân từ biệt Âu Cơ
song từng giúp Sơn Tinh chặn đường tình
địch ?
chắc đã thấy Đại Diên đấu phép màu cùng
Tử Đạo Hạnh
và rồng thiêng uốn khúc lên mây
khi vua Lý xuôi thuyền trên sông Nhị ?
công trình gì tổ tiên chúng ta
đã cần cù xây
mỗi năm
từ mấy mươi thế kỷ
để chở che các đồng bằng phì nhiêu của
miền Bắc Việt Nam,
nồi gạo Thạch Sanh
nuôi sống dân ta
vá trời
lấp biển ? »

cả lớp nhao nhao trả lời :
« Thừa, những con đê »
Thầy giáo già vuốt râu cười
lòng dạ hả hê

Ôi, những con đê
tự ngàn xưa ôm siết đôi bờ
Hồng, Mã, Thái Bình, Lam, La, Đáy,
Đuống...
những dòng sông, dù tôi chưa hề uống,
nhưng mà sao vẫn dào dạt chảy trong
tim... !
chắc tại thuở xưa trước khi dứt áo vô Nam
tổ tiên tôi – ôi, những người phiêu lưu
khăn gói gió đưa – đã từng uống nước
tuổi chần trâu, ngày tắm mát đôi lần
và biết đâu chẳng đổ mồ hôi đắp cho đê
làng cao được vài phân
nên vẫn nhớ xót xa mỗi khi lên đầu núi
nhìn mây bay về hướng Bắc xa xăm
nên hôm nay tôi quặn đau trong tim
nghe quân Mỹ ngày đêm tàn phá
ôi những bờ đê là những bờ huyết quản
và mỗi dòng sông, mạch máu quê hương,
huyết quản đứt, máu sẽ trào lênh láng...
mười lăm triệu đồng bào
còn chi là thịt là xương !

*không, phải giữ vững đê xưa,
bảo vệ thôn làng
nửa quê hương ta sẽ không đời nào lụi lại
thuở hồng hoang
như giấc mơ điên rồ của một tên tướng Mỹ*

*chúng ta phải cùng làm gì,
các anh các chị ?*

Paris 1972

Phụ lục : thơ dịch

Federico Garcia Lorca (1899-1936)

Ghi nhớ

*Khi tôi chết
nhớ chôn tôi với cây đàn ghi ta
dưới cát*

*Khi tôi chết
giữa hàng cam
cụm húng*

*Khi tôi chết
hãy chôn tôi, nếu anh em muốn,
trong chiếc chong chóng*

Khi tôi chết !

Bài hát của chàng kỵ sĩ

*Cột đồ ba
xa xôi và đơn côi.*

*Ngựa đen, trắng tròn
ô liu chứa đầy trong túi
đường đi dù ta đã biết
không đời nào còn tới được Cột đồ ba*

*Băng qua bình nguyên trong gió
ngựa đen, trắng đỏ
thần chết nhìn ta, đứng đó
trên những đỉnh tháp cao của thành*
Cột đồ ba

*Ôi ! đường đi sao dài quá !
Thần chết ơi ! Hãy ráng chờ
cho ta được tới Cột đồ ba*

*Cột đồ ba
xa xôi và đơn côi.*

Luật thi

*Anh lo sợ sẽ mất đi kỳ diệu
đôi mắt em tượng đá đẹp vô cùng
và giọng đêm trên má anh sẽ đặt
đóa hồng thơm là hơi thở em nồng.*

*Anh lo sợ trên triền kia anh sẽ
là thân cây trọi lá và trơ cành
anh tuyệt vọng nếu không hoa, không đất
sâu dày vò sẽ chết mất trong anh.*

*Nếu em là kho tàng anh giấu kín
là nỗi buồn, là thánh giá của anh
nếu anh được, giờ đây và mãi mãi,
lãnh địa em, làm chó giữ trung thành,*

*Đừng để mất những gì anh đã được
em hãy nhìn này dòng suối em xinh
với lá vàng mùa thu anh tận tụy.*

Tình ca trăng, trăng

*Trăng đến thăm lò rèn,
dáng đẹp như hoa cam tùng²
Bé nhìn trăng chăm chăm,
đôi mắt cứ tròn xoe.
Trong không gian cảm động,
trăng giang rộng đôi tay,
dâm dăng và thanh cao,
để lộ đôi vú đẹp
và cứng như thiết cứng.*

*- Trốn đi ! trăng, trăng ơi !
Nếu Gi tăng³ đến nơi,
tim trăng chúng làm nhẩn
và kiềng trăng đeo chơi.*

*- Bé ơi ! để trăng múa.
Gi tăng nếu đến đây
sẽ thấy bé trên đe
với đôi mắt nhắm nghiền.*

- Trốn đi ! Trăng, trăng ơi

² Nguyên văn : nardo

³ Tức người Gitano ở Tây Ban Nha (hiện nay trên cả thế giới họ có tên gọi chính thức là Rom).

Bé nghe tiếng ngựa rồi.
- Này, bé ơi đừng dẫm
màu trắng bột của trắng.
Kỵ sĩ đã đến gần
trống đồng nội đánh vang.
Trong lò rèn chú bé
đôi mắt nhỏ khép kín.
Từ những đồng ô liu
bọn Gi tăng ùa đến
những chiếc đầu ngựa cao
những cặp mắt hé mở
chim cú kêu trên cây
ròn rợn như tiếng ma !
Trên trời trắng lơ đãng
cầm tay dắt bé đi.

Bọn Gi tăng than khóc,
kêu la trong lò rèn
và bên ngoài thần gió
thức gác suốt năm canh.

Ca khúc

*Có cô em mặt ngọc
hái ô liu giữa đồng
Gió, người yêu tháp cũ,
vòng tay ôm thân nàng.*

*Có bốn chàng kỵ sĩ
cưỡi ngựa An đa lu xi a⁴
mặc áo quần xanh, lục
khoác áo choàng màu đêm.*

*« Này cô em xinh đẹp
đến Cột đồ ba⁵ cùng chăng ? »
Người đẹp không buồn nghe.*

*Có ba chàng đầu bò
thân kiêu như tuần mã
áo quần màu da cam
và đeo gươm bạc cũ.*

⁴ Tức vùng Andalucía, phía Nam Tây Ban Nha

⁵ Tức đô thị cổ Córdoba, vùng Andalucía.

*« Này cô em xinh đẹp
đến Xê vi la⁶ cùng chẳng ? »
Người đẹp không buồn nghe.*

*Khi màu ngày trở tím
tan thành ánh sáng dịu
đi ngang chàng tuổi trẻ
cầm hoa hồng, hoa sim.*

*« Này cô em xinh đẹp
đến Ga na đơ⁷ cùng chẳng ? »
Người đẹp không buồn nghe.*

*Thiếu nữ vẫn say đắm
hái ô liu giữa đồng,
cánh tay xám thẩn gió
vẫn ôm chặt thân nàng.*

⁶ Tức Sevilla, thủ phủ của vùng Andalucía.

⁷ Tức đô thị cổ Granada, vùng Andalucía.

Preciosa và gió

Preciosa

*đánh trống da tròn trắng
đi trên đường nguyệt quế
và lấp lánh thủy tinh.
Sự yên lặng của bầu trời không sao
chạy trốn tiếng rì rào
rơi trên biển gầm sóng
đang say sưa ngợi ca
đêm biển sâu đầy cá.
Trên những đỉnh núi cao
giờ đây đang say ngủ
đoàn lính canh tháp trắng,
nơi người Anh cư ngụ.
Và những nàng Gi tăng
ngồi nhàn xây lều quán
bằng vỏ sò vỏ ốc
và những trái thông xanh.*

Preciosa

*đánh trống da tròn trắng.
Thấy nàng gió bùng thổi
gió ngủ bao giờ đâu.
Thần gió truông như nhộng,
tua tua những lưỡi xanh,
rình mò cô em nhỏ,*

say thổi kèn gaita⁸,
thổi chiếc kèn vắng bóng
- Bé ơi để ta giờ
áo bé lên xem sao ;
bé ơi bé hãy mở,
trong những ngón tay già,
đóa hồng xanh của bé.
Preciosa
ném trống trắng xuống đất ;
cắm đầu chạy hút hơi ;
gió phong tình vẫn đuổi,
suýt đâm suốt thân nàng
chiếc đoản đao nóng hổi.

Biển cau mặt gằm gù,
đồng ô liu tái nhạt,
tiếng sáo đêm réo rắt,
tiếng công tuyết run vang.

- Preciosa !
Preciosa !
Nhanh lên ! gió dâm đang
sắp bắt kịp được nàng !
Kìa kìa gió đã đến,
dâm đang như sao truông,
với những lưỡi ngời sáng.

⁸ Tức kèn túi hay phong địch.

Preciosa

*sợ hãi đến chết khiếp,
lướt trốn vào trong nhà
lãnh sự quán nước Anh
xây cao hơn ngọn thông.*

*Nghe tiếng nàng kêu hoảng,
ba người lính chạy tới,
khoác áo choàng màu đen,
mũ đen xuống đến trán.*

*Lãnh sự Anh mời nàng
uống một chén sữa nóng
và một cốc rượu ngọt
nhưng nàng đều chối từ.
Trong khi nàng nức nở
kể lại chuyện hãi hùng,
bên ngoài trên mái đá
thần gió cắn điên cuồng.*

Vladimir V. Mayakovsky
(1893-1930)

Thơ viết trước khi chết

Sắp đến hai giờ
 hắn em đang ngủ
Sông Ngân hà
 trong đêm
 trôi xuôi như dòng sữa.
Anh còn chán thì giờ
 và những tờ điện tín
 như ánh chớp
sẽ không còn đến
 đánh thức em
 và dạy dứt em.
Người ta vẫn nói
 chuyện đã xong rồi
thuyền tình
 vỡ nát
 trước cuộc đời
 thường nhật.

Anh đã sạch nợ với em.

Nhắc làm chi vô ích
những khổ đau
 và những lỗi lầm của nhau.

Em nhìn xem
 vũ trụ thanh bình biết bao.
Đêm bắt bầu trời
 chở nặng những bầy sao.
Đã đến giờ
 thiên hạ thức dậy, nói chuyện
với các thế kỷ
 lịch sử
 và vũ trụ...

Louis Aragon (1897-1983)

Yêu Elsa

*Ghen những hạt mưa sa
Quá giống những nụ hôn
Mắt những chi chói sáng
làm ghen điển cả hồn*

*Ghen ghen những tấm gương
Những dấu chích của ong
Lãng quên của kỷ ức
Và của giấc ngủ nồng*

*Ghen hè phố em đi
Bàn tay gió vuốt ve
Ghen tương luôn trong máu
Đánh thức giữa cơn mơ*

*Ghen tiếng hát than van
Ghen hơi thở dịu dàng
Ghen hoa dạ hương lan
Thoảng mùi hương kỷ niệm*

*Ghen ghen những pho tượng
Có tia nhìn xao xuyến
Ghen khi em im tiếng
Ghen tờ giấy em trắng*

*Ghen tiếng cười câu khen
Mùa đông em rùng mình
Ghen áo dài em mặc
Mùa xuân cây lá xanh*

*Ghen thấy em yêu lửa
Cành cây vươn theo em
Ghen lược cài trên tóc
Lúc bình minh nửa đêm*

*Ghen những gì em yêu
Ghen ngọc bích em đeo
Ôi bóng đêm tình nghịch
Hành hạ anh rất nhiều*

*Ghen bốn mùa tám tiết
Muôn đình xuyên qua xương
Ghen đến điên đến chết
Ghen như chó ghen tương*

*Ghen cả trời cả đất
Ghen khi em đến trễ
Trông em sao bí mật
Ghen ghen đàn ghita*

Pablo Neruda (1904-1973)

Nghiêng trên những chiều

*Nghiêng trên những chiều, anh tung lưới
buồn
trên đôi mắt em đại dương
chòi lửa ngất cao cô đơn cháy bỏng
như người chết trôi đôi tay buông thòng*

*Anh ghi dấu đỏ trên mắt hoang vắng
như biển gợn sóng quanh chân hải đăng*

*Người yêu xa xôi bám vào bóng tối
từ ánh mắt em hiện bờ kinh hoàng*

*Nghiêng trên những chiều anh tung lưới
buồn
trên biển lay động mắt em đại dương*

*Bầy chim ăn đêm mổ những vì sao
lấp lánh như hồn anh yêu em hôm nào*

*Và đêm phi nhanh trên mình ngựa xám
rải trên ruộng đồng những gié lúa xanh.*

NHẬT KÝ TRONG TÌNH

Viết vào cuối năm 1982, *Nhật ký trong tình* là chứng tích của lần tôi cùng một người bạn chí thân (là hoạ sĩ kiêm nhà thơ NH) lạc vào Thiên thai ngay giữa Sài Gòn và gặp một nàng tiên tóc ngắn mà, sau đó, tôi chưa từng cầm tay ! Ngoài những bài đã đăng trong Tập san Khoa học Xã hội và Đoàn Kết (Paris), tập thơ còn có thêm hơn ba chục bài tình cờ vừa tìm lại được.

Đan Tâm

Tìm đường

*Anh bỏ cả tối nay
đạp xe khắp quận 1 Sài Gòn
tìm một lộ trình để đêm đêm chúng mình đi
dạo
anh sẽ chọn những con đường đủ sáng
trong những đêm không bị cúp điện
để nhìn được dáng em
những con đường không quá tối tăm và quá
xuống cấp
để chúng ta không vấp ngã*

*Anh sẽ tìm những con đường
dọc theo những khu vườn có trồng hoa lài
hoa lý
đêm càng khuya càng toả hương thơm
thơm hồn anh và thơm mái tóc em*

*Anh sẽ tìm những con đường ít cây và khá
rộng
để chúng ta nhìn trăng sao sáng rõ trình
nguyên
như ở thôn quê thời xưa
khi anh cùng bạn bè chơi u mọi
trong sân nhà ngập ánh trăng
để khi nhìn sao băng
rạch ngang bầu trời sâu thẳm
em thắm thì trong lòng những ước vọng
đơn sơ*

Chúng ta sẽ cùng đi như trong mơ.

Sài Gòn 10.10.1982

Để ở đâu ?

*như người nông dân trong ca dao
anh không dám ngó em lâu
chỉ ngó qua một chút thôi
cho đỡ sâu⁹*

*khi qua lại bên kia
anh không biết đặt bóng hình em ở đâu
vì nhà không có thúng cám
và cũng không có chuồng heo¹⁰*

Sài Gòn 12.10.1982

⁹ Ngó em không dám ngó lâu,
Ngó qua một chút đỡ sâu mà thôi ! (Ca dao)

¹⁰ Em thương anh không biết để đâu,
Để trên thúng cám, để đầu chuồng heo. (Ca dao)

Hoa hướng dương

*lòng anh như hoa hướng dương
nơi mô cũng hướng về phương mặt trời¹¹
xa nhau mới một ngày thôi
mà như đã mấy tháng trời nghe em
ra đi vào lúc tàn đêm
có vầng trăng khuyết âm thầm tiễn đưa
nhớ thương nói mấy cho vừa
suốt đêm nằm với tiếng mưa bên thềm*

Đà Nẵng 14.10.1982

¹¹ Phòng theo thơ Nguyễn Bính :
*Lòng anh như hoa hướng dương
Trăm nghìn đổ lại một phương mặt trời.*

Vì sao ?

*nếu một mai em hỏi
(có chẳng một ngày như thế ?) :
« sao anh yêu em ? »
anh sẽ thưa rằng :
« vì em là đoá hồng tươi
vì em là gợn mây bay
vì em là tiếng chim sớm
vì em là trăng mười bốn
vì em là bầu trời xanh sau cơn mưa đông
vì em là đoá sen hồng
thoang thoảng hương trên ao bùn
và vì em là em, là em »*

Đà Nẵng 14.10.1982

Sóng

*Anh nằm đây
giữa biển và trời
có gió từ khơi
miên man ve vuốt.*

*Núi Sơn Chà xây thành phương bắc,
nơi anh vẫn mơ được một lần đi săn nai
ôi những con nai của huyền thoại
có đôi mắt to và thơ ngây
như các thiếu nữ trong tranh Chagall.*

*Và xa xa về phương nam,
nơi anh thường nhớ về...,
năm ngọn Ngũ Hành hiện mơ hồ trong khói
nước.*

Phải chi anh học được phép cân đầu vân
như Tôn Ngộ Không
để nhảy tốt về Sài Gòn
bay là là trên các tàn me
qua khe lá
ngó em sáng nay đạp xe mini trong đường
phố đông người
dù sau đó có bị Phạt Như Lai
phạt giam dưới núi Ngũ Hành năm trăm
năm.

Anh nằm nghiêng nhìn muôn nghìn con
sóng
đuổi nhau ầm ầm
chạy đến vây quanh.

Ồi sóng biển xanh
đâu bằng sóng lòng anh !

Mỹ Khê 15.10.1982
(Đoàn Kết 3.1989)

Nhớ Sài Gòn

*Kể từ hôm xa em
anh bỗng nhớ Sài Gòn da diết
dù anh vốn cho Sài Gòn là thành phố của
chụp giật
của khói xe nhiều khi làm anh muốn chết
ngạt
khi anh thui thui đi tìm những người bạn
thân
đang chạy ăn
dưới trời trưa nắng gắt*

*Sài Gòn với những đêm cúp điện
khiến anh phải đạp xe trốn muỗi
lang thang trên những con đường tối tăm
và vắng người*

*Sài Gòn mà anh nhiều lần già từ như chạy
trốn*

*Thế mà hôm nay anh lại nhớ Sài Gòn
như hai mươi năm nay vẫn nhớ quê hương
vì hôm nay anh đi đâu cũng thấy bóng em
thấp thoáng ở cuối đường*

*Anh nhớ cả tiếng ồn của Sài Gòn
đánh thức anh dậy từ bốn giờ sáng
nằm nhớ em*

Đà Nẵng 17.10.1982

Đêm mưa bão

*Anh nằm bên cửa sổ trong đêm bão
bên ngoài gió ào ào
những tàu dừa quay cuồng loạn
như mù phù thủy rung mái tóc dài thòng
trong những lần lên đồng dữ dội*

*Và thỉnh thoảng
những dây điện đường chạm nhau toé lửa
trong đêm*

*Anh nằm hoài mà không dỗ nổi giấc ngủ
nên cứ xoay mình
trên chiếc giường tre trái chiếu đơn sơ,
nghe xương thịt rêm đau*

*Bỗng anh thấy nhớ vô cùng những trận
mistral
thổi phàn phật hàng tuần
ở vùng biển đông-nam nước Pháp*

*Có lúc anh nhìn những cành ổi nhảy múa
trên tường
và chợt nghĩ đến huyền thoại về hang của
Platon
Phải chăng anh đang sống
với những ảo tượng ?*

*Em ơi,
một mai anh đi rồi
những đêm có gió lớn như đêm nay
em nhớ đừng đi dạo
gió đa tình sẽ ôm siết thân em
trong đôi cánh tay dài và thô bạo*

Chỉ nghĩ đến thôi mà lòng anh đã nao nao !

Đà Nẵng 17.10.1982

Chiều mưa nhớ Kiều

*mưa rả rích
mái nhà nhỏ xuống thêm
những giọt buồn*

*tí ta
tí tách*

*cây dừa trước sân
sau cơn bão đêm qua
rũ rượi lá
đong đưa trong những cơn gió sót
dáng mệt mà tươi*

*như nàng Kiều
sau đêm đầu tiên
cùng Từ ân ái*

Đà Nẵng 17.10.1982
(Đoàn Kết 6-7.1989)

Cù lao Chàm

*muôn ngàn con sóng bạc đầu
đuổi nhau về chết trên bãi cát trắng mịn*

*cù lao Chàm mơ hồ trong sương
nơi chân trời
xanh lam
bình yên*

Đà Nẵng 18.10.1982

Trái dừa non

*em như trái dừa trên cây
anh như chú bé cứ ngây ra nhìn
dừa non trông thật là xinh
bổ ra chắc nước ngọt tình quê hương
chao ôi ! lòng quá vấn vương
nhưng thôi cứ đứng bên đường trông lên*

Đà Nẵng 18.10.1982

Đùa với gió

*hỡi con gió đang làm xào xạc những tàu
dừa trên kia
mì có đủ sức đem về Sài Gòn
cho nàng tiên tóc ngắn
những nụ hôn nồng
trên tóc
trên trán
trên má
trên ngón tay, ngón chân
... hay trên chỗ nào cũng được !*

Đà Nẵng 18.10.1982

Van cùng Long Nữ

*hồi con sóng
sao mấy ngày nay em cứ quẩn quít bên anh
khi thì mơn man
khi thì cào vào da thịt
khi thì xô anh ngã quay
rồi cuốn xuống đáy sâu
làm anh kinh hoàng*

*phải chăng em là Long Nữ biến hình ?
anh chợt nghĩ thế nên đâm ra hoảng
anh van em đừng lôi anh về thủy cung
bởi vì anh còn nặng nợ trần gian*

Đà Nẵng 18.10.1982

Ồ lạ thực !

*nhiều năm rồi mạch thơ anh cạn
nên đôi lúc anh buồn
nay nhờ em khai nguồn
nên thơ lại trào lai láng*

*ồ lạ thực, thì cũng ngần ấy thứ :
cũng nước,
cũng mây
cũng cỏ
cũng cây
cũng trăng sao
(trình nguyên trong những đêm cúp điện)
cũng châu chấu cào cào
cũng cánh cũ người xưa
cũng cuộc sống khó khăn
khiến mọi người mỗi ngày phải ngược xuôi
lo cái ăn
có khác chăng là hôm nay lòng anh thay
đổi*

*thơ là gì ?
sáng nay anh tự hỏi
phải chăng là sự phối hợp hài hoà giữa ý
tưởng, hình ảnh, nhịp điệu và âm thanh
đôi khi nhờ sự xúc tác của tình yêu ?*

anh nói thế để thấy em kỳ diệu !

Đà Nẵng 19.10.1982

Đạt đạo

*ít lâu nay tôi đạt nhiều thứ đạo
đạo yêu hoa
đạo đi dạo trong rừng
hàng giờ
đôi khi cùng trăng
lòng nhớ quê hương và bạn bè
đạo chờ đến nửa khuya nhìn hoa quỳnh
trắng nở
thoang thoảng hương
riêng cho người tri âm*

và hôm nay anh đạt đạo nhớ em !

Đà Nẵng 19.10.1982

Hiện thực

*từ hôm quen em
anh đâm ra làm thơ hiện thực
có hoa
có lá
có chuồn chuồn đậu ngọn mía mừng
có chim se sẻ chuyển trên tàu dừa
có viên sỏi anh đá tung trên đường
đêm nào anh bấm chuông nhà em
mấy lần mà không gặp*

*có cả lông mi, lông mày
vành tai, sống mũi
ngón chân, ngón tay, ...
anh cho ừa vào thơ anh đủ thứ !*

Sài Gòn 19.10.1982
(Tập san Khoa học Xã hội, Paris, 12.1983)

Sài Gòn hơi thiếu

*có lần em nói với anh :
« Sài Gòn không phải là thành phố của tình
yêu »
anh nghe thế thôi
nhưng đến nay anh mới hiểu*

*phải chăng vì nó thiếu rừng Boulogne để
chèo thuyền
thiếu những khu rừng đủ rộng để đi dạo
cả ngày*

*thiếu vườn Lục sâm bua
với những tượng đá có cái nhìn bao dung
thiếu những người đi đường
không nhìn thiên hạ yêu đương*

Sài Gòn 19.10.1982

Chơi điều

*anh như con điều giấy
em như cô bé cầm dây
những khi nào trời đứng gió
em nhớ chạy giúp anh một đoạn đường
dù phải thở hổn hển
dù hai má đỏ au
dù tóc xoà trên trán*

*và khi nào gió bùng lên phản phật
em nhớ đừng để dây sút tay
nếu không anh sẽ bay
lên tí chín tầng mây
biết đâu đến tận cõi trời Đâu Suất
không bao giờ trở lại nhân gian*

*hoặc anh sẽ chúi đầu
rơi tan tành trên đất
hay vướng vào bụi tre đầy gai
rách tả tơi
và nhức nhối
như khi đau
những vết thương đời*

*anh muốn em cho anh làm điều bay la đà
nhìn em lúc gần lúc xa
và nhìn làng mạc quê hương
vào những sớm mai
hay những chiều tà*

Đà Nẵng 19.10.1982

Nàng thơ

*anh phong em làm nàng thơ,
bé bỏng, nhưng làm anh ngẩn ngơ
nàng thơ khiến anh thương nhớ rất lung
nên anh làm thơ*

*khi đi
khi đứng
khi nằm
khi ngồi
cả khi ăn uống*

*nhưng em đừng để anh biến em thành
tượng đá
dù làm bằng ngọc Biện Hoà
và đặt lên trang thờ*

anh bên em phải như lá ở bên hoa

Đà Nẵng 20.10.1982

Công dã tràng¹²

*tôi ngồi vẽ nhiều hình trên cát
có hình cười mỉm
có hình nheo mắt
có hình nhìn thẳng
có hình nhìn nghiêng
nhưng hình nào cũng mang dáng dấp của
một cô « bé hạt tiêu »¹³ tóc ngắn.*

*sóng biển lăn tăn
đuổi nhau vào xoá dần*

*tôi sẽ dám làm dã tràng
đời đời xe cát biển Đông
để tìm lại viên ngọc thần
nghe được tiếng tim em.*

Đà Nẵng 20.10.1982

(Đoàn Kết 12.1983)

¹² Dã Tràng xe cát biển Đông,
Nhọc nhằn mà chẳng nên công cán gì. (Ca dao)

¹³ Bé nhưng mà bé hạt tiêu,
Bé cay, bé đắng, bé xiêu lòng người. (Ca dao)

Hạnh phúc

*như tình yêu
những cơn gió mát mà ta vẫn ưa
(nhất là trong những đêm cúp điện)
không phải là không mang độc tố
đã mấy hôm rồi anh cảm gió
mỏi rồi*

*sáng nay tiếng chim ríu rít bỗng thêm vui
tươi
khí trời bỗng nhẹ
anh đạp xe tiễn N. H. về Sài Gòn
trên đường anh muốn tìm một điệu nhạc
huýt sáo cho vui mà không ra
hạnh phúc dường như cách tầm tay không
bao xa
chỉ cần rướn lên là nắm được*

*ừ nhỉ, cuộc đời thường là vậy
nếu không ốm đau
thì đâu thấy được cái hạnh phúc
của khi bình phục*

*cũng như tình yêu
phải xa nhau rồi mới hiểu*

Đà Nẵng 23 10.1982

Gửi nhà thơ HG

ông đến thăm tôi hai lần
tôi đều đi vắng
tôi đến thăm ông thì gặp hôm ông cảm cúm

ông chào tôi xanh xao
vừa cười như mếu
« thật không may...
ông về đi, rùi lây bệnh thì phiền
bây giờ thiếu thuốc thang
bệnh lai rai hàng tháng »
tôi già từ ông mà lòng không yên
ông gầy quá, còn gầy hơn thuở nhỏ
thú thật tôi về quê mấy lần
mỗi khi nghe ông tâm sự
(ông vốn rất thương tôi, nên thành thật cùng tôi)

tôi không vui
muốn khuyên ông một đôi lời
mà không nói được
vì biết chắc ông không nghe
tôi vốn biết ông sống bằng ước mơ tranh bá đồ vương
lắm khi dữ dội

mà tôi không chia sẻ nỗi
nên đâm ra buồn và bất khoả

tôi thương đời ông lận đận
lắm khi bi đát
có thời phải đương đầu với căn bệnh ngặt
nghèo tưởng chết đến nơi

nhưng nghèo khổ, chông gai
ông không ngại,
miễn là về đến đích ông mơ
nhưng cuộc đời thường đem lại những bất
ngờ

một buổi trưa tháng tư nắng đỏ lửa
ông vào bệnh viện Bình Dân thăm ông cụ
tôi đang bệnh nặng
(tôi về nuôi, ăn ngủ ở đây mấy tháng trời)
ông kể chuyện mình cho tôi nghe, mắt ông
rưng rưng và giọng ông như khóc
những lâu đài ông xây trên cát dường như
đổ cả rồi !

tôi ngồi nghe mà lòng xa xôi

tôi nhìn ra ngoài hừng hực nắng
nhớ đến người bạn chí thân năm xưa
người bạn đã nhiều lần cùng tôi đi dạo
trong mưa
người bạn yêu lung tung nên làm thơ tình
nhiều bài rất đạt
tôi chợt nhớ hôm cùng ông về quê tôi

ở Gò Nổi

bọn mình ngủ chung giường
(dù lúc đó ông đã bị lao nặng)
nửa đêm tôi nghe ông úp mặt xuống chiếu
khóc rưng rức

người bạn chí thân ấy đang ngồi tuyệt vọng
bên tôi đây

tôi muốn cầm tay ông và nói với ông thế
này :

« Thôi ông đừng bon chen làm gì trên hoạn
lộ,
chốn ấy nhục nhiều hơn vinh,
đã chôn vùi biết bao người tài hoa,
có khi làm họ sống không ra người
nghe tôi đi, ông trở lại làm thơ
chỉ có năng thơ là chẳng phụ ai

ông biết thế nhưng dường như ông sợ hãi,
« vì làm thơ thì phải chân thành,
theo Đỗ Phủ chắc chỉ mình kham nổi,
thế mà thời nay thiếu chi những chuyện bất
bình

mình già rồi đâu làm được thơ tình,
rất dễ ngây ngô và ngớ ngẩn !»

ông nói xong, tôi bỗng giật mình

Đà Nẵng 23.10.1982

Đùa

*hôm nào về lại Sài Gòn
được ngồi lại bên em
em đừng lạ nếu anh nheo mắt nhìn
ấy là anh muốn biết
em nhìn từ mắt trái và em nhìn từ mắt phải
ai xinh hơn ai*

*và nếu anh lỡ thích một trong hai
thì em đừng giận làm chi mà ngồi lặng im*

*thôi thì anh sẽ nhắm cả hai mắt
để nhìn em bằng tim*

Đà Nẵng 23.10.1982

Gửi NH, họa sĩ kiêm nhà thơ

*Tôi quen ông từ năm đệ Tam,
tính đến nay đúng hai mươi năm.
Và từ khi cùng trọ học ở Hội An
tình bạn của bọn mình trở nên đậm thắm.*

*Rồi tôi du học ở Pháp
qua thư từ chúng ta ngày càng thêm thân
dù gần mười ba năm tôi không về thăm quê
hương được một lần*

*Tôi thương ở ông tính cà rồn
tôi thương ở ông sự tế nhị
tôi thương ở ông tiếng cười hì hì
tôi thương ở ông tính nghệ sĩ
sống bằng tim nhiều hơn lý trí
tim thì gần còn lý trí thì xa xôi*

*Từ sáu năm nay mỗi lần về tôi đều gặp bạn
bè năm sáu người
cùng nhau hát nhạc tiền chiến,
nhạc boléro và cả « nhạc sến »
phải công nhận là ông hát hay nhất
giọng mạnh, trong, cao và truyền cảm
chúng ta đều rất vui
nên uống rượu lắm khi quá chén*

Năm rồi ông đau luôn sáu tháng
đến nay vẫn còn yếu
nhất là vào lúc xế chiều
nên dạo này bạn bè uống rượu đôi khi ít vui
vì ông không thể tham gia hết mình

Nhìn dáng ông cao lênh khênh
tôi tự nhủ :
đừng quá ca tụng cái đức uống rượu
không phải ai cũng đủ sức học đòi làm Lưu
Linh

Lần này tôi về chịu tang ông thân sinh
thấy tôi buồn
ông giới thiệu với nàng thơ ông mới quen
cùng nhau lang thang dưới trăng,
ngồi uống nước chanh muối hoặc bia hơi
trên lề đường
rồi bọn mình làm thơ loạn cả lên
bài nào cũng chép ngay đưa nhau đọc
trước khi dâng cho em

Giữa Sài Gòn muôn vàn khó khăn
thuyền tình-thơ của bọn mình rời bến lênh
đênh

Đà Nẵng 23.10.1982

Tâm sự với rùa thần

*Đêm đã khuya
tôi ngồi trên bờ cỏ
nhìn những ngọn đèn vàng vọt
trên đường Lê Thái Tổ
mọc rễ xuống hồ
gợn sóng lẫn lẫn*

*Này đây là nhà Thủy tạ
này đây là đền Ngọc Sơn
và đây là tôi
với nỗi cô đơn*

*Rùa thần ơi !
xin Người hãy trôi lên một lần nữa
để cho tôi mượn thanh kiếm báu
chặt làm đôi nỗi buồn mộng mênh
một nửa tôi ném xuống hồ
nhờ thần giữ hộ
còn một nửa tôi mang sang Paris
để nhớ những đêm buồn sống giữa thủ đô.*

Hà Nội 3.11.1982

Bản khoăn

*vũ trụ này sẽ ra sao
nếu không có ánh sáng*

*còn anh sẽ ra sao
nếu không có em*

Hà Nội 6.11.1982

Ngủ với trăng

*Đã mấy đêm rồi
tôi đạp xe hàng giờ
trong những con đường vắng người
không đèn
nhưng ngập ánh trăng
của Hà Nội ba mươi sáu phố phường xưa
cũ*

*ven hồ Tây
hay quanh hồ Hoàn Kiếm*

*Rồi khuya về phòng say ngủ
mà lòng không ăn năn*

Hà Nội 6.11.1982
(Đoàn Kết 3.1983)

**Gửi anh Đặng ở Đông Ngạc,
nhà nghiên cứu quan họ**

*Tôi nhớ về anh, nhớ rất lung !
nhớ anh vàng trán rộng mênh mông,
nhớ anh mái tóc cơ hồ bạc,
thêm bộ râu dài làm tiên ông.*

*Tôi nhớ đêm nằm nghe mưa chơi
trên mái tranh bản nhạc không lời
đã mấy mươi năm mà vẫn nhớ
mà vẫn thương về quê hương ơi.*

*Tôi nhớ anh nụ cười hiền lành,
tươi, duyên như của một liền anh.
Nghe đâu thoang thoảng câu quan họ
trong dáng đi, tiếng nói dịu dàng.*

*Tôi nhớ chị Thảo, chị Thu Linh.
nhớ tiếng cười giòn, nhớ dáng nhìn
nghiêng.
nhớ câu chuyện vui chưa muốn dứt
khi mỗi người đi về hướng riêng.*

*Tôi gửi về anh chút nhớ nhung
về một trưa thu có nắng vàng
lở đỏ trên đường nhiều cỏ thụ
tôi rời Hà Nội, lòng vẫn vương.*

*Tôi nhớ anh, lại nhớ anh Từ¹⁴,
đời quá vui sao cứ nhắc hoài ?
cùng nhau túy lúy trong phòng vắng,
tạm quên đi cuộc sống bên ngoài !*

*Tôi nhớ anh, rồi tôi nhớ tôi,
chàng nông dân sống gởi quê người
hôm ấy nếu tôi sôi nổi quá,
thưa vì lòng tôi rất đổi vui.*

Đà Nẵng 7.11.1982
(Tập san Khoa học xã hội, Paris, 12.1983)

¹⁴ Mỗi lần rót rượu « cuộc lùi » vào chiếc ly to của tôi, nhà dân tộc học Nguyễn Từ Chi hay nói : « Vui thôi mà anh ».

Lại bản khoản

*trưa mai thôi sẽ gặp em
nửa khuya thức giấc ra thêm nhìn trăng
trời nhiều mây màu úa vàng
mà lòng anh cũng ngổn ngang trăm bề
gặp lại em biết nói gì
những bài thơ đã thắm thì thay anh
khi nồng cháy khi dịu dàng
khi hiện thực, khi mơ màng tơ bay
trong thơ anh được đắm say
triền miên mơ, chẳng phút giây nào ngừng
lòng riêng tự như là dừng
cứ lần lửa đã, vội vàng mà chi
làm như quên mất đường về
làm như công việc bận bịu chưa xong
rồi tin em vẫn chờ mong
tin em chia sẻ tấm lòng của tôi
chuyện trong thơ, chuyện ngoài đời
em trong thơ mới là người yêu tôi
nhớ thương hết đứng lại ngồi
chuyện trong thơ với chuyện đời khác nhau*

*chỉ nghĩ thôi lòng đã rầu
vùng trăng kia chẳng đổi màu trong sương
trong thơ nhà chẳng cần chuông
cổng không người gác, đường luôn vắng
người
trong thơ ngày tháng rong chơi
gặp nhau không nói nửa lời cùng nhau
cùng nhau bay giữa trăng sao
hồn và hồn chẳng khoảng nào cách ngăn
mai đây biết nói làm rằng
chưa về lòng đã ăn năn vô cùng
anh ngồi đây nghĩ rất lung*

Đà Nẵng 8.11.1982

Đi đến đâu ?

*Em hỏi anh « mình đi đến đâu ? »
-Chúng ta đi đến tận mai sau
Chúng ta đi đến trời Đao Lợi
Và về nằm ngủ giữa trăng sao*

*Chúng ta đi đến tận cuối trời
Chúng ta đi về xứ không lời
Chúng ta cùng đi như trong mộng寐
Chúng ta cùng đi, đi mãi đi hoài !*

Sài Gòn 9.11.1982

Sẽ còn chi ?

*bỗng dung lòng thấy bàng hoàng
tưởng chừng mất cả con đường em đi
mai sau rồi sẽ còn gì ?
còn chẳng ánh mắt mê li đêm nào
còn nguyên màu của trăng sao
tiếng con gió nhẹ thì ào trên cây
anh còn như tỉnh như say
vấn vương đến cả dấu giày em đi
mai sau rồi sẽ còn chi ?*

Sài Gòn 9.11.1982

Sóng lòng

*em hỏi anh : « sao anh không nói nữa ? »
không đâu em lòng anh vẫn thắm thì
anh đang nói bằng lặng yên sâu lắng
bằng nỗi niềm xa vắng băng khuâng
bằng tiếng tim anh đang đập mạnh
em nghe chẳng những đợt sóng lòng ?*

Đà Nẵng 10.11.1982

Mâu thuẫn

*Anh muốn giam em trong thơ anh
ghen tuông như một gã si tình
ngục tù trái thảm bằng mây trắng
mái lá, tường xây bằng âm thanh*

*Mới nghĩ thôi mà đã thấy buồn
đẹp đẽ gì một chiếc lòng son
chim xanh phải hót trong hoa lá
thì giữ làm gì, dù trong thơ*

*Chim xanh ơi ! Em cứ bay đi
cho thật xa, tận chín tầng mây
cho bụi nhân gian không vướng tới
anh nhìn theo, đôi mắt đắm say*

*Thôi, em hãy ở lại trong đời
ở lại cùng anh trong cõi người
đi một đoạn đường, chân dính đất
cùng nhau chia sẻ mọi buồn vui.*

Hà Nội 11.11.1982
(Đoàn Kết 3.1983)

Nhớ Úc Trai

*Ơi Úc Trai, ơi Úc Trai
Đã bao năm rồi tôi muốn viết về Người
mà chẳng biết nói sao cho hết ý
Vì đời người thật quá ư kỳ vĩ
mà thơ tôi thì rất đổi tầm thường !*

*Tôi cảm phục Người nhà yêu đương,
đầu đà bạc trắng còn vắn vường.
Hôm qua Tây Hồ tôi ghé phủ,
chẳng gặp cô nào bán chiếu gon.*

*Tôi cảm phục người sự nghiệp lớn,
mà công danh thì chẳng bao nhiêu.
Lời văn đuổi giặc nghe còn sảng
mà thơ thì lại cực kỳ « siêu » ...*

« Sau cơn mưa dáng núi bỗng gầy... »¹⁵
« Thuyền vừa ghé mái... đã giang hồ »¹⁶
« Đêm thanh, trời biếc lạnh như nước... »¹⁷
« Thuyền côi gác bãi ngủ thâu ngày »¹⁸

Tôi cảm phục Người bậc anh hùng,
Càng cảm phục Người nhà nghệ sĩ.
Lệ Chi Viên, ôi ! Lệ Chi Viên
Ngàn năm sau còn nổi hận khôn cùng

Mai một tôi về lên Côn Sơn,
nghe suối nước trong chơi đàn cầm.
Trên đá sạch nghe thông reo nắng sớm
tôi sẽ nằm nhìn những đám phù vân.

Hà Nội 12.11.1982

(Đoàn Kết 7.1983)

¹⁵ Phong theo câu « Vũ quá sơn dung sấu » trong bài « Giang hành » của Nguyễn Trãi.

¹⁶ Phong theo hai câu « Tây tân sơ nghị trạo / Phong cảnh tiện giang hồ » (Giang hành)

¹⁷ Phong theo câu « Tĩnh dạ bích tiêu lương tự thủy » (Đề Bá Nha cầm đàn)

¹⁸ Phong theo câu « Cô châu trấn nhật các sa miên » (Trại đầu xuân độ)

Trên đê Yên Phụ

*Tôi lại đi trên đê Yên Phụ
vào một chiều thu nắng rất tươi
mấy cô thiếu nữ ngồi ăn mía
không biết vui chi khúc khích cười.*

*Dăm chú trâu gặm cỏ rất giòn
bé mực đồng nằm ngủ đến ngon
hồ Tây trải rộng mờ trong nắng
tưởng thoảng nghe tiếng rống trâu vàng.*

*Hỡi cô xuân nữ em đi đâu ?
đi chợ về hay đi hái dâu
có đến Nghi Tàm tôi theo với
gió mơn man, quên cả lối vào.*

*Tôi ghé Tây Hồ nhớ Úc Trai
lòng đang vui sao bỗng thở dài
bên hồ phủ lạnh thơm hương khói
tôi nhớ đến Người, chợt nhớ ai.*

*Đứng trên đê ngó xuống Nhật Tân
thu quê hương cây lá vẫn xanh
hẹn sẽ về thăm vào dịp Tết
ngắm hoa đào run đón gió xuân.*

Hà Nội 12.11.1982 (Đoàn Kết 1.1983)

Mưa đêm

*Dưới mái hiên nhà đứng đợi mưa,
đèn đêm vàng bệnh, phố thừa người.
Bỗng dưng anh thấy lòng hoang vắng,
anh nói chuyện mình hay chuyện ai.*

*Anh bên em mà sao cô đơn,
anh bên em sao vẫn thấy buồn.
Đông Tây đôi ngã, khôn chung mộng.
mưa lừa thừa không hẹp bớt không gian.*

*Anh thấy thềm một cơn mưa dai
mưa như trút nước từ lưng trời
như ở quê anh mùa nước lớn
đứng bên em, đêm sẽ không dài.*

*Anh thấy thềm một cơn mưa đông,
chớp đằng tây và sấm đằng đông.
Gió ơi hãy nổi lên cuồng loạn,
cho lòng ta bớt mênh mông !
Cho lòng ta vui đi nhớ nhung !
Đứng bên nhau sao xa cách vô cùng !*

*Tình yêu là cái chi lạ rứa ?
Một ánh sao trong đêm mông lung*

Sài Gòn 12.11.1982
(Tập san Khoa học xã hội, Paris, 12.1983)

Gửi lại

*Ơi nàng Âu Cơ anh chưa cầm tay,
em cho tôi cả một túi thơ.
Xa nhau mình sẽ phân đôi nhé
một, phương Đông ; và một, phương Tây.*

*Gửi lại em mấy chục đĩa con.
Đĩa này say đắm, đĩa kia buồn.
Đĩa mộc mạc, đĩa đầy mâu thuẫn.
Em giữ sao cho thật vuông tròn.*

*Ôi, những bài thơ con chúng ta,
từ trong lòng dạ anh sinh ra.
Anh thai nghén trong những đêm thao
thức.
Em gieo mầm và anh nở hoa.*

*Những bài thơ để lại quê hương.
Anh bao giờ nguôi được nhớ thương.
Em giấu kỹ trong lòng em nhé !
Cho mai sau còn một thoáng buồn.*

Sài Gòn 14.11.1982
(Đoàn Kết 9.1983)

Giã từ

*giã từ em chẳng biết nói gì
tôi muốn cười vang, khi quay đi
nắng sao tươi đến vô tình thế
em là chi, mà tôi là chi*

*tôi nghe tiếng xe lăn trên đường
làm sao nghiêng nát nỗi đau thương
sáng nay sao lại vô duyên thế
một sáng vui cho lắm ngày buồn*

*tôi trách ai hay tôi trách tôi
có tìm làm chi mùa xuân qua rồi
tôi muốn đắm vào bầu trời xanh thẳm
chỉ thêm bề bàng và xa xôi thôi*

*tôi có hút hết điếu xì gà
phì phào thổi khói lên trần nhà
ngoài kia trời bỗng dưng u ám
tiếng mưa rào rậm rạp đến từ xa*

Sài Gòn 14.11.1982

Lối về

*anh đến bên kia vào cuối thu
về với sông Seine đầy sương mù
với những ngọn Alpes trắng tuyết
với trời xanh thăm Côte d'Azur*

*anh sẽ về cùng vợ cùng con
và những cánh rừng mênh mông
với vùng trắng trời Tây lạnh lẽo
mà nhớ vùng trắng ấm phương Đông*

*anh sẽ mang theo nhiều nhớ thương
anh đi như chạy trốn quê hương
gửi lại em nỗi buồn da diết
em đốt đi mà rải trên đường*

*trên những con đường ta đã đi
trên những con đường anh mơ đi
ngoài những vản thơ thành gượng gạo
mùa thu qua còn dấu tích gì ?*

*tôi sẽ về với đời trích cú tầm chương
với đời người làm vườn
tươi cỏ để nghe hồn trống rỗng
gió mơn man mà không vấn vương*

Sài Gòn 16.11.1982

Dẫn dò

*Ít lâu này
lòng anh như cây đàn
lên dây vừa đúng cung bậc
và mẫn cảm vô cùng
chỉ cần một cơn gió thoảng qua
cũng đã rung.*

*Em nhớ đừng gảy những nốt buồn
như những giọt mưa đông
ở quê anh
tí tách rơi từ mái tranh
xuống sân ngập nước .*

*Em nhớ chơi những âm vui
để lòng anh ngân lên
những bài thơ
không còn giọng ngậm ngùi.*

Sài Gòn 21.11.1982
(Tập san Khoa học Xã hội, Paris, 12.1983)

Ao ước

*Anh không muốn gửi đến em
những bài thơ buồn,
những bài thơ có chút chi héo hon
(anh viết khi lòng hoang vắng)
những bài thơ có giọng giận hờn
(anh viết trong những đêm cô đơn).*

*Anh sẽ gửi em những bài thơ vui
như tiếng em cười,
những bài thơ có đôi mắt sáng,
những bài thơ có giọng nói tươi.*

*Những bài thơ sống trong hiện tại,
những bài thơ không nghĩ đến tương lai,
những bài thơ thơm hoa rừng cỏ dại,
những bài thơ không thở vắn than dài.*

*Anh chỉ muốn sao cho em trọn vui
như con chim hoàng anh ca hát trên đồi,
như tia nắng mai,
như cơn gió nhẹ,
đưa hồn anh về đắm giữa xanh trời.*

Sài Gòn 21.11.1982
(Tập san Khoa học Xã hội, Paris, 12.1983)

Mai sau

*anh uống cạn ly rượu vang
rồi gỡ kính cận đặt xuống bàn
chợt thấy sương mù bay lãng đãng
lặng nhìn em đôi mắt mơ màng*

*đâu phải men rượu làm anh say
chỉ nhìn em thôi lòng đã ngất ngây
em ngồi đó xa xôi và bé bỏng
ngụm rượu nồng làm đôi má hây hây*

*anh muốn hô thêm chai rượu nữa
vì anh thèm có được một đêm say
cho bàn tiệc bỗng bừng cất cánh
đưa ba đứa mình lên giữa trăng sao*

*em cho anh cầm đôi tay gầy
cho anh nhìn sâu trong đôi mắt đỏ hoe
cho anh thổi gió vào trong tóc
để mai sau nhớ em khi nhìn mây bay*

Sài Gòn 22.11.1982

Độc truyện Giamilya¹⁹

*Giamilya! Giamilya !
em đắm say mà mắt anh nhoà
em hãy yêu đi cho trọn kiếp
cho cháy lòng chàng Daniyar*

*anh sẽ tái sinh làm gã chăn cừu
đêm đêm nằm ngủ với trăng sao
nghe gió thảo nguyên về mon trón
nhớ đôi mắt em sáng như sao Ngưu*

*anh sẽ ngâm vang một bài thơ tình
khi thì tha thiết, khi mênh mang
gió đưa về tận lều em nhé
trong đêm khuya em chạy đến tìm anh*

*ta sẽ lùa cừu đi khắp thảo nguyên
ngồi bên nhau trong những sáng bình yên
ta điu nhau đi trong bão tuyết
ta giao hoà cùng vũ trụ vô biên*

*thôi nói làm chi chuyện kiếp sau
anh phải gặp em trong chiêm bao
ngắm thân em run run trong gió*

Giamilya ! em sẽ đến đêm nào ?

Sài Gòn 23. 11. 1982

¹⁹ của Chyngyz Aitmatov, bản dịch sang tiếng Việt do em cho mượn.

Những chiếc ao quê hương

ôi những chiếc ao già
xanh màu da ếch ương
những con mắt kỳ diệu của quê hương
đã soi bóng bao nhiêu bầu trời chỉ chút sao
bao nhiêu mây lang thang
bao nhiêu nắng mới
bao nhiêu bóng chim
bao nhiêu màu trắng
bao nhiêu đàn vịt bầu bơi tung tăng
bao nhiêu ánh tà dương
và bao nhiêu nhớ thương
của những cô gái quê
chiều chiều ra đứng bên bờ
trông cá lặn
trông sao mờ
và trông con nhện giăng tơ²⁰

²⁰ Chiều chiều ra đứng bờ ao
Trông cá, cá lặn ; trông sao , sao mờ.
Buồn trông con nhện giăng tơ.
Nhện ơi, nhện hỡi, nhện chờ mối ai.
Buồn trông chênh chếch sao Mai
Sao ơi, sao hỡi nhớ ai sao mờ? (Ca dao)

ôi những chiếc ao già
 xanh màu da ẽnh ương
 mang trong lòng ký ức của quê hương
 đang trầm tư dưới bóng
 những bông lục bình tím ngắt
 xui lòng ta vẫn vương

và lớp bèo li ti
là lớp bụi thời gian
động từ ngàn năm.

máy chủ nhái ơi
nhớ đừng nhảy xuống
mà phá đi sự yên lặng
đầy bí mật và huyền nhiệm.

*hãy để ao ngủ say
trong sự lãng quên tháng ngày*

Sài Gòn 25.11. 1982
(Tập san Khoa học Xã hội, Paris, 12.1983)

Nín thở

*những giọt nước mắt lăn trên má em đêm
nào
còn đọng trong tim anh*

*anh muốn được hôn lên đôi mắt long lanh
(như trong những câu chuyện tình muôn nơi
và muôn thuở)
nhưng anh ngồi yên nín thở
vì không muốn phá vỡ
bầu không khí rất thơ
dưới vầng trăng sáng rõ
cả vũ trụ như đang mơ*

Sài Gòn 26.11.1982

Tiếng mẹ

*cho dù em nói rất giỏi hàng chục thứ tiếng :
Anh, Nga, Pháp, Êt ki mô, Hà Lan...
có một câu anh chỉ muốn nghe em nói bằng
tiếng Việt Nam*

*vì đó là tiếng mẹ ru
vì đó là tiếng ca dao
rất ngọt ngào
nên câu nói của em sẽ đi vào lòng anh
bằng con đường thẳng tắp !*

Sài Gòn 29.11.1982

Dự định

*nếu con người có đến ba hồn
như tổ tiên chúng ta vẫn tin
anh sẽ cho một hồn hoá thân làm ngôi sao
nhỏ
nằm tí trên đỉnh trời
lễo đẽo theo em
trong những đêm em đi dạo một mình trong
đường phố Sài Gòn*

*anh sẽ biến hồn thứ hai thành con gió nhẹ
quẩn quýt theo em
hay sẽ len qua cửa sắt
đến thăm em vào những đêm khuya
khi em ngủ say*

*còn hồn thứ ba anh sẽ đem qua Tây
để nhớ em khi đi dạo dưới trăng
hay khi nhìn mây bay.*

Sài Gòn 30.11.1982

Một chiều mưa

tôi bước ra hành lang thư viện Tổng hợp
đứng nhìn trời tối sầm đi như giận dữ
phóng xiên xuống đất vô số mũi tên
(như tôi đã tới tấp bắn em
vô số câu thơ
nhưng đều là những mũi tên tà
nên không xuyên được vào tim em)
gió lay mạnh những trái phượng già
lũng lẳng trên cây như thanh đoản kiếm
màu đen
của những hiệp khách vô hình
đang rình kẻ thù trên không
tiếng gió mưa xua vào lòng tôi một nỗi
buồn không tên
tôi cúi nhìn bóng mình dao động trong hồ
nước
khi con cá thia trời lên

tôi chợt lại nhớ đến ngày xưa
những lần tôi cúi nhìn hàng giờ
chiếc đầu húi ngắn của mình trôi
trên những vè mây lang thang
dưới đáy giếng làng sâu thẳm

thế mà đã hơn ba mươi năm
bao nhiêu nước chảy qua cầu
mà sao lòng vẫn chưa già
vẫn còn buồn vui vì những chuyện không
đâu.

Sài Gòn 2.12.1982

Lạ thật

*chỉ cần một câu ngắn
một tia liếc nghiêng
cũng đủ làm lòng anh xao xuyến*

và ngẩn ngơ suốt cả buổi chiều

Sài Gòn 2.12.1982

Trách

*ôi chiếc đồng hồ Ô đô
đều đặn nhỏ giọt thời gian
đã làm ta mất ngủ nhiều đêm*

*ôi tiếng chuông
ta nghe riết từ mấy tháng nay
nên trở thành thân thương
sao khuya nay mi lặng im
làm cho đêm thêm dài
và những giờ chờ sáng thêm hoang vắng*

Sài Gòn 2.12.1982

Cảm ơn

*cảm ơn em đã làm lòng anh trẻ lại
ở tuổi bốn mươi
khi đã bước vào buổi chiều của cuộc đời
cảm ơn em
đã khiến anh lại có được những tình cảm
vụn vặt và nông nổi
cảm ơn em đã cho anh
những đêm chờ sáng và những sáng chờ
đêm*

*cảm ơn em đã cùng hai anh đi dạo trên các
đường trắng
cười rúc rích
và chuyện trò không dứt
mắt long lanh như hai vì sao*

*cảm ơn em đã cho anh nếm
cái hương vị vừa đắng đắng vừa ngọt ngào
của tình yêu một chiều vô vọng*

Sài Gòn 2.12.1982

MỤC LỤC

I	DẤU CHÂN KHÔNG	3
1	<i>Mùa đông</i>	6
2	<i>Buổi sáng Đường thi</i>	6
3	<i>Trở lại</i>	7
4	<i>Máu và trắng</i>	7
5	<i>Dấu vết</i>	7
6	<i>Trò chơi trẻ con</i>	8
7	<i>Nhớ đến</i>	8
8	<i>Nước mắt</i>	8
9	<i>Nông dân hỏi vợ</i>	9
10	<i>Cảnh hoa trong vườn Palais de Chaillot</i>	9
11	<i>Người đi săn trên đầu núi Hồng Lĩnh</i>	10
12	<i>Ảo ảnh</i>	12
13	<i>Ở lại</i>	12
14	<i>Mùa đông xứ Quảng</i>	13
15	<i>Tiên tri</i>	13
16	<i>Thư viết trên núi</i>	14
17	<i>Lá và hoa</i>	14
18	<i>Màu trời</i>	15
19	<i>Bồng dưng</i>	15
20	<i>Vĩnh viễn</i>	15
21	<i>Vĩnh biệt</i>	16
22	<i>Chấp nhận</i>	17
23	<i>Gửi gửi</i>	18

24	<i>Qua núi nhớ Lý Bạch</i>	19
25	« Vịnh » <i>Từ Hải và Thúy Kiều</i>	19
26	<i>Trong vườn Lục xâm bua</i>	20
27	<i>Hy vọng</i>	21
28	<i>Đơn sơ</i>	21
29	<i>Ngày trở lại</i>	22
29	<i>Đêm trăng đi dạo trên núi lạc vào trong sương</i>	23
30	<i>Gió trăng</i>	24
31	<i>Bình thường</i>	24
32	<i>Vài ước vọng</i>	26
33	<i>Câu đố của một thầy giáo già</i>	27
	THƠ DỊCH	30
	Frederico Garcia Lorca	
1	<i>Ghi nhớ</i>	30
2	<i>Bài hát của chàng kỵ sĩ</i>	31
3	<i>Luật thi</i>	32
4	<i>Tình ca trăng, trăng</i>	33
5	<i>Ca khúc</i>	35
6	<i>Preciosa và gió</i>	37
	Vladimir Mayakovsky	
7	<i>Thơ viết trước khi chết</i>	40
	Louis Aragon	
8	<i>Yêu Elsa</i>	42
	Pablo Neruda	
9	<i>Nghiêng trên những chiều</i>	44

II	NHẬT KÝ TRONG TÌNH	45
1	<i>Tìm đường</i>	47
2	<i>Để ở đâu ?</i>	49
3	<i>Hoa hướng dương</i>	50
4	<i>Vì sao ?</i>	51
5	<i>Sóng</i>	52
6	<i>Nhớ Sài Gòn</i>	54
7	<i>Đêm mưa bão</i>	55
8	<i>Chiều mưa nhớ Kiều</i>	57
9	<i>Cù lao Chàm</i>	58
10	<i>Trái dừa non</i>	58
11	<i>Đùa với gió</i>	59
12	<i>Van cùng Long Nữ</i>	60
13	<i>Ồ lạ thực !</i>	61
14	<i>Đạt đạo</i>	63
15	<i>Hiện thực</i>	64
16	<i>Sài Gòn hơi thiếu</i>	65
17	<i>Chơi diều</i>	66
18	<i>Nàng thơ</i>	68
19	<i>Công dã tràng</i>	69
20	<i>Hạnh phúc</i>	70
21	<i>Gửi nhà thơ HG</i>	71
22	<i>Đùa</i>	74
23	<i>Gửi NH, họa sĩ kiêm nhà thơ</i>	75
24	<i>Tâm sự với rùa thần</i>	77
25	<i>Băn khoăn</i>	78
26	<i>Ngủ với trăng</i>	78

27	<i>Gửi anh Đặng ở Đông Ngạc, nhà nghiên cứu quan họ</i>	79
28	<i>Lại bán khoán</i>	81
29	<i>Đi đến đâu ?</i>	83
30	<i>Sẽ còn chi ?</i>	83
31	<i>Sóng lòng</i>	84
32	<i>Mâu thuẫn</i>	85
33	<i>Nhớ Ước Trai</i>	86
34	<i>Trên đê Yên Phụ</i>	88
35	<i>Mưa đêm</i>	89
36	<i>Gửi lại</i>	90
37	<i>Giã từ</i>	91
38	<i>Lối về</i>	92
39	<i>Dặn dò</i>	93
40	<i>Ao ước</i>	94
41	<i>Mai sau</i>	95
42	<i>Đọc truyện Giamilya</i>	96
43	<i>Những chiếc ao quê hương</i>	97
44	<i>Nín thở</i>	99
45	<i>Tiếng mẹ</i>	100
46	<i>Dự định</i>	101
47	<i>Một chiều mưa</i>	102
48	<i>Lạ thật</i>	104
49	<i>Trách</i>	104
50	<i>Cảm ơn</i>	105

DẤU CHÂN KHÔNG
và
NHẬT KÝ TRONG TÌNH
Đan Tâm

Chịu trách nhiệm xuất bản : Lê Huy Hoà
Biên tập : Đa Huyền
Trình bày : Đặng Nguyên Sa
Vẽ bìa : Hoạ sĩ Hữu Thanh
Tranh bìa : Hoạ sĩ Phạm Ngọc Tuấn, Paris
Sửa bản in : Sa Linh